

УДК 796.332:796.065

Абдула А. Б., к. фіз. вих.

Харківська державна академія фізичної культури

ПРИЧИНИ ПРИЙНЯТТЯ ПОМИЛКОВИХ РІШЕНЬ АСИСТЕНТАМИ АРБІТРА У ФУТБОЛІ ПІД ЧАС ВИЗНАЧЕННЯ ПОЛОЖЕННЯ «ПОЗА ГРОЮ»

Анотація. Мета: виявити основні причини прийняття помилкових рішень асистентами арбітра у футболі при визначенні гравця в положенні «поза грою». Проаналізовано рішення понад 70 асистентів арбітра під час проведення футбольних матчів різної кваліфікації. Доведено, що неправильні рішення асистентів залежать від вибору позиції відносно передостаннього гравця команди, що захищається. Випередження або відставання від лінії цього гравця змінює кут огляду та скривляє його правильне сприйняття. Встановлено, що вітчизняні асистенти арбітра більше помиляються у фіксації положення «поза грою» під час відставання від лінії передостаннього гравця оборони, що пояснюється їх недостатньою фізичною підготовленістю.

Ключові слова: асистенти арбітра, положення «поза грою», позиція, лінія передостаннього захисника, кут огляду.

Вступ. Футбол – це швидка та динамічна гра з великим обсягом боротьби. Від того наскільки вірно арбітром будуть розпізнані ті чи інші порушення, визначені можливості продовження матчу з урахуванням принципу переваги, залежить не тільки результат, але й видовище всього матчу [2; 4]. Узгоджена та чітка робота всієї бригади арбітрів сприяє більш повному розкриттю тактичних задумок команд [6; 8].

Важливу роль у футбольному матчі відіграють асистенти арбітра, бо від їх рішень іноді залежить результат гри, особливо в тих ситуаціях, коли він фіксує положення гравця «поза грою» [7]. Останнім часом багато чути нарікань на роботу асистентів арбітра в матчах різної кваліфікації. Асистенти арбітра припускають помилки при фіксації положення «поза грою», як правило, через неправильний вибір позиції на футбольному полі відносно лінії передостаннього захисника.

Сучасні наукові розробки стосовно футбольного арбітражу розкривають питання підготовки арбітрів високої кваліфікації (К. Віхров, 1987; С. Хусаїнов, 2001; А. Спірін, 2003), підготовки арбітрів-початківців (А. Будогоський, 2003; Е. Турбін, 2004). У той же час, наукових публікацій стосовно роботи асистента арбітра у футболі в спортивній науці немає. Тому дослідження діяльності асистентів арбітра є актуальним для розвитку сучасного футболу.

Дослідження проводилися на підставі Зведеного плану науково-дослідної роботи в галузі фізичної культури і спорту Міністерства освіти та науки України на 2011–2015 рр. за темою 2.3 «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності» (номер державної реєстрації 0111U001722); плану науково-дослідної роботи кафедри футболу та хокею Харківської державної академії фізичної культури на 2011–2015 рр. за темою 2.6 «Оптимізація навчально-тренувального процесу футболістів різної кваліфікації» (номер державної реєстрації 0111U003127).

Мета дослідження: виявити причини помилкових рішень при фіксації положення «поза грою» асистентів арбітра у футболі.

Матеріал і методи дослідження. Під час досліджень було проаналізовано рішення понад 70 асистентів

арбітра вітчизняного та міжнародного рівня. Педагогічні спостереження велися за діяльністю асистентів арбітра під час телевізійних трансляцій футбольних матчів, що дозволяло після повторного перегляду епізоду робити висновки щодо позиції та правильності прийняття рішення.

Результати дослідження та їх обговорення. Сучасний футбол характеризується інтенсивністю рухової діяльності футболістів, розширенням діапазону їх ігрових дій, тим самим пред'являючи підвищені вимоги до підготовленості асистентів арбітра. Фізична підготовка асистента є невід'ємною складовою, що дозволяє професійно проводити футбольні матчі [1; 5; 9].

Розширення кола обов'язків асистента, «наближення» його до футбольного поля, до подій що відбуваються на ньому, переслідує дуже важливу мету кращого контролю за ходом подій, а делегування конкретних повноважень при визначенні положення «поза грою» і можливих епізодів недисциплінованої поведінки значно підвищує його відповідальність. Аналіз проведених матчів чемпіонату та першості України дозволяє зробити висновки про систематичні помилки, які допускають асистенти арбітра в ході матчу. Найбільша кількість з них пов'язана в тій чи іншій мірі з визначенням положення «поза грою».

До однієї з причин виникнення помилок слід віднести перестрашування асистента арбітра, і як наслідок, сигнал прапорцем в тих ситуаціях, коли футболіст раптово вибігає із-за передостаннього захисника. Відеозапис показує, що складність епізоду і острах допустити помилку з пропуском положення «поза грою» призводить до помилки іншої якості, але не менш серйозної – прапорець асистента зриває перспективну атаку.

Ще однією з причин помилок такої категорії може бути невдалий вибір місця асистента арбітра: спереду, або ззаду, але ніяк не на одній лінії з передостаннім футболістом оборони. Неправильний кут зору, під яким оцінюється епізод, скривлює його сприйняття (рис. 1, 2).

До іншої категорії помилок відносяться поспішні рішення асистента. Вони нерідко приймаються при оцінці моментів активного і пасивного положення «поза грою». У пасивному положенні знаходиться партнер, якщо футболіст прокидає м'яч собі на хід.

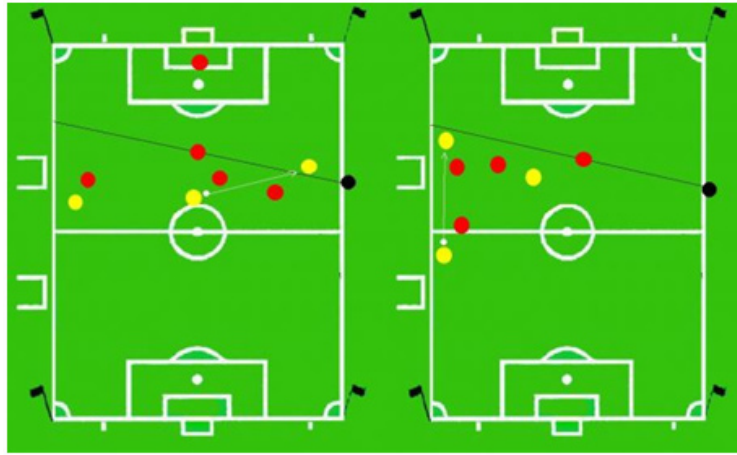

Рис. 1. Помилкове визначення гравця в положенні «поза грою» під час відставання асистента арбітра від лінії передостаннього захисника

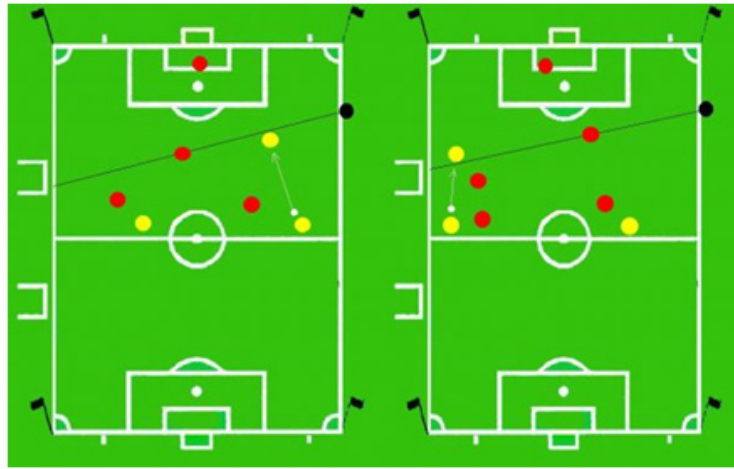

Рис.2. Помилкове визначення гравця в положенні «поза грою» під час відставання асистента арбітра від лінії передостаннього захисника

Таблиця 1

Показники визначення положення гравця «поза грою» асистентами арбітра в матчах різної кваліфікації

Кваліфікація асистентів арбітрів	Середня кількість офсайдів за гру, $\bar{X} \pm m$	Середня кількість вірно зафіксованих офсайдів, $\bar{X} \pm m$	Середня кількість невірно зафіксованих офсайдів, $\bar{X} \pm m$
Чемпіонат Європи	4,03±0,3	3,48±0,28	0,55±0,11
Ліга чемпіонів	5,55±0,41	3,43±0,36	2,12±0,3
Ліга Європи	4,08±0,25	2,58±0,38	1,5±0,5
Чемпіонат України	4,8±0,5	3±0,6	1,8±0,52
Першість України	6,4±0,8	3,5±0,15	2,8±0,23

Коли асистент, невірно оцінивши епізод, піднімає прапорець, він при цьому зриває атаку суперника.

Перегляд відеозаписів ігор давав змогу оцінити вірність прийнятого асистентом арбітра рішення й встановити місце його знаходження під час ігрового епізоду (випередження або відставання від лінії передостаннього захисника) для визначення положення «поза грою».

У табл. 1 відображені данні, щодо визначення асистентом арбітра положення «поза грою», що от-

римані під час аналізу матчів чемпіонату Європи (ЧЄ) 2012 року, Ліги Чемпіонів (ЛЧ) 2012–2013 року, Ліги Європи (ЛЕ) 2012–2013 року, чемпіонату України (ЧЄ) 2012–2013 року та першості України (ПУ) 2012–2013 року.

Показники зафіксованих офсайдів та результати перегляду відеозаписів матчів свідчать про те, що асистенти арбітрів систематично допускають помилки при прийнятті рішення стосовно положення гравця «поза грою». Ці помилки більшою мірою пов'язані з

Таблиця 2

Показник прийнятих рішень (кількість) асистентом арбітра в матчах різної кваліфікації в залежності від вибору місця для визначення футболіста в положенні «поза грою» (n=10)

Кваліфікація асистентів арбітрів	Визначення вірного положення «поза грою» з різних позицій			Визначення невірного положення «поза грою» з різних позицій		
	Випередження лінії передостаннього захисника	На одній лінії з передостаннім захисником	Відставання від лінії передостаннього захисника	Випередження лінії передостаннього захисника	На одній лінії з передостаннім захисником	Відставання від лінії передостаннього захисника
Чемпіонат Європи	10,8±2,03	18,3±2,4	5,5±1,66	2±1,25	1,1±0,89	2,4±2,36
Ліга Чемпіонів	10,5±2,01	16,8±1,9	7±1,99	13,5±6,43	0,25±0,44	0,52±0,08
Ліга Європи	6,5±1,69	13,9±1,6	5,4±1,62	8,4±4,62	2,5±2,32	4,1±3,2
Чемпіонат України	14,2±4,02	13±2,55	2,8±1,93	4,9±2,45	4,8±3,3	8,3±5,2
Першість України	3,4±2,63	21,8±6,4	9,8±5,64	8,4±3,1	4,2±2,55	15,4±6,73

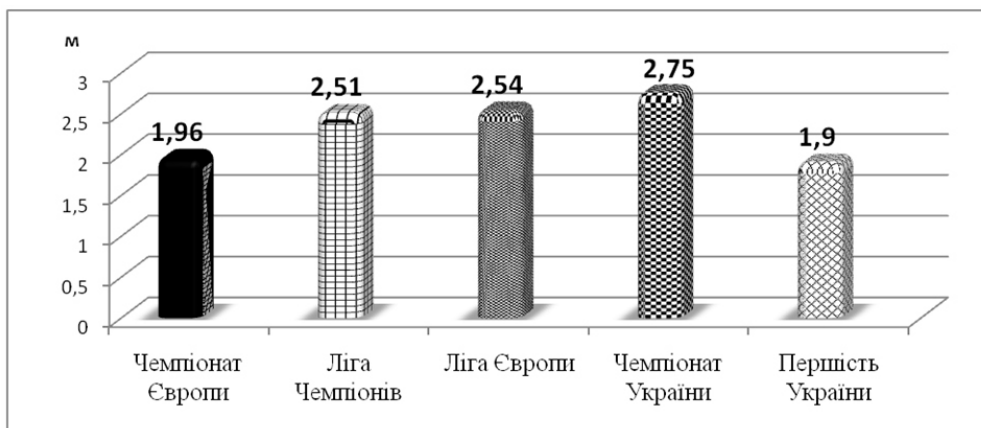

Рис. 3. Середні показники відстані (м) при помилковому визначенні гравця в положенні «поза грою» асистентом арбітра під час випередження лінії передостаннього захисника в матчах різної кваліфікації

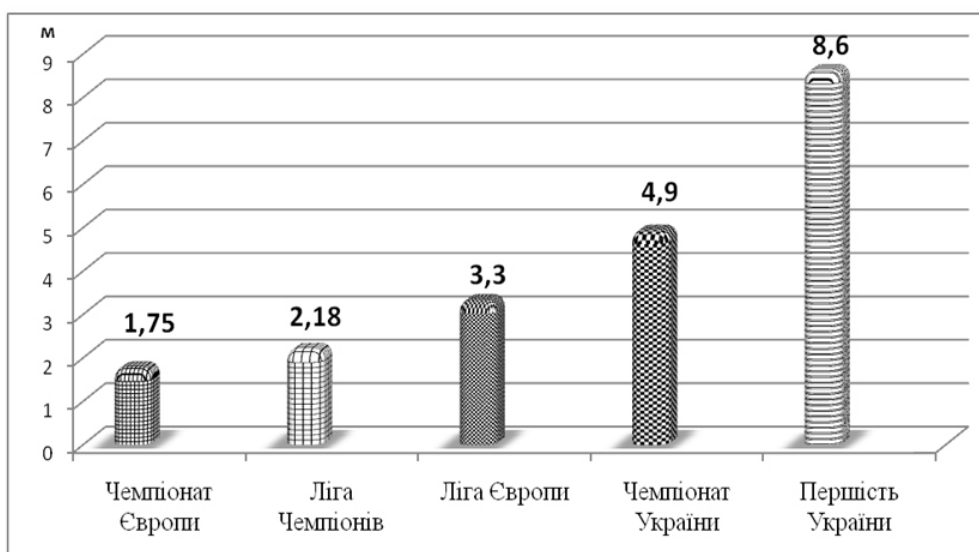

Рис. 4. Середні показники відстані (м) при помилковому визначенні гравця в положенні «поза грою» асистентом арбітра під час відставання від лінії передостаннього захисника в матчах різної кваліфікації

неправильним вибором асистентом своєї позиції відносно лінії передостаннього захисника. Висока фізична підготовленість асистента дає йому змогу займати правильну позицію для фіксації положення «поза грою».

Аналіз результатів дослідження свідчить, якщо асистент знаходиться на одній лінії з передостаннім захисником, то правильних рішень ним приймається більше (табл. 2). Крім того, значна кількість відставань від правильної позиції асистента арбітра в чемпіонаті України – 8,3±5,2 та першості України – 15,4±6,73 рази показує значно гірші результати від асистентів більш високої кваліфікації.

Середні показники відстані (м) при помилковому визначенні гравця в положенні «поза грою» асистентом арбітра під час випередження лінії передостаннього захисника в матчах різної кваліфікації свідчать, що кращі результати спостерігаються в асистентів першості України – 1,9 м. Однак це можна пояснити не вищою кваліфікацією асистента, а недостатньою фізичною підготовленістю, що не дає змогу йому встигати за діями гравця оборони.

Аналіз середніх показників відстані (м) при помил-

ковому визначенні гравця в положенні «поза грою» асистентом арбітра під час відставання від лінії передостаннього захисника в матчах різної кваліфікації свідчить, що на ЧЄ він становить 1,75 м, у ЛЧ – 2,18 м, у ЛЄ – 3,3 м, в ЧУ – 4,9 м, а в ПУ показник невірних фіксацій офсайдів асистентами арбітрів є значно вищий – 8,6 м.

Висновки. У результаті досліджень були виявлені основні причини прийняття помилкових рішень асистентом арбітра під час визначення гравця в положенні «поза грою». Відставання або випередження лінії передостаннього захисника змінює кут огляду асистента, що значно викривлює правильне сприйняття епізоду на футбольному полі. Порівняльний аналіз дій вітчизняних та висококваліфікованих світових асистентів арбітра свідчить про більш низькі показники вітчизняних асистентів при фіксації положення «поза грою» за рахунок відставання від лінії передостаннього гравця лінії оборони.

Перспективи подальших досліджень. Передбачається розробити та експериментально перевірити програму підготовки асистентів арбітра у футболі.

Список використаної літератури:

1. Абдула А. Б. Порівняльна характеристика показників діяльності арбітрів різної кваліфікації під час футбольного матчу / А. Б. Абдула // Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теор. журн.]. – Харків : ХДАФК, 2009. – № 4. – С. 71–73.
2. Абдула А. Б. Исследование двигательной деятельности арбитров в футболе / А. Б. Абдула // Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми ФвіС. – Харків : 2007. – № 5 – С. 85–87.
3. Будогосский А. Проблемы арбитража «мелкого фоло» в футболе / А. Будогосский, Е. Турбин // Теория и практика футбола. – 2004. – № 4. – С. 22–25.
4. Вихров К. Л. Подготовка футбольного арбитра / К. Л. Вихров. – К. : Здоров'я, 1987. – 200 с.
5. Липатов В. Т. Анализ футбольного арбитража матчей чемпионата мира 1994 г. – М. : Полигран, 1995. – 21 с.
6. Спирин А. Н. Судейство: взгляд на проблему / А. Н. Спирин, А. П. Будогорский. – М. : Центр–Футбольный арбитр, 2003. – 273 с.
7. Турбин Е. А. Выбор позиции и направление перемещения арбитрами в ходе игры / Е. А. Турбин // Теория и практика футбола. – 2004. – № 2. – С. 13–17.
8. Хусаинов Г. Актуальные вопросы подготовки профессиональных арбитров в футболе / Г. Хусаинов // Теория и практика футбола. – 2001. – № 21. С. 21–23.
9. Helsen W. Performance training in football refereeing / W. Helsen // UEFA Referee Commitee. – 2005. – 200 p.

Стаття надійшла до редакції 04.12.2013 р.
Опубліковано: 30.12.2013 р.

Аннотация. Абдула А. Б. Причины принятия ошибочных решений ассистентами арбитра в футболе во время определения положения «вне игры». Цель: выявить основные причины принятия ошибочных решений ассистентами арбитра в футболе при определении игрока в положении «вне игры». Проанализированы решения более 70 ассистентов арбитра во время проведения футбольных матчей различной квалификации. Доказано, что неправильные решения ассистентов зависят от выбора позиции относительно предпоследнего игрока защищающейся команды. опережение или отставание от линии этого игрока меняет угол обзора и искажает его правильное восприятие. Установлено, что отечественные ассистенты арбитра больше ошибаются в фиксации положения «вне игры» во время отставания от линии предпоследнего игрока обороны, что объясняется их недостаточной физической подготовленностью.

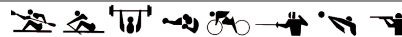
Ключевые слова: ассистенты арбитра, положение «вне игры», позиция, линия предпоследнего защитника, угол обзора.

Abstract. Abdula A. Reasons for taking wrong decisions in football assistant referee during the determination of offside. Purpose: to educe principal reasons of acceptance of wrong decisions the assistants of arbiter in football at determination of offside. Decisions are analysed more than 70 assistants of arbiter during realization of soccer matches of different qualification. The basic causes of wrong decisions in football assistant referee in determining player in the offside. Analyzed more than 70 assistants referees during football matches of different skills. It is proved that wrong decisions assistants depend on the choice of the penultimate position on the defensive player. Ahead or behind the line of the player changes the angle of view and distorts its correct perception. It is established that the domestic assistant referees more wrong in fixing the position of offside in the penultimate line of the backlog of player defense, that explain insufficient physical condition.

Keywords: assistant referees, the offside position, the line of the penultimate defender, angle of view.

References:

1. Abdula A. B. Slobozans'kij nauk. -sport. visn. [Slobozhanskyi science and sport bulletin], Kharkiv, 2009, vol. 4, pp. 71–73. (ukr)
2. Abdula A. B. Pedagogika, psikhologiya ta mediko-biologichni problemi FviS [Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports], Kharkiv, 2007, vol. 5, pp. 85–87. (rus)
3. Budogosskiy A., Turbin Ye. Teoriya i praktika futbola [Theory and practice of football], 2004, vol. 4, pp. 22–25. (rus)
4. Vikhrov K. L. Podgotovka futbolnogo arbitra [Preparing soccer referee], Kyiv, 1987, 200 p. (rus)

5. Lipatov V. T. *Analiz futbolnogo arbitrazha matchey chempionata mira 1994 g [Analysis of the football World Cup matches arbitration 1994]*, Moscow, 1995, 21 p. (rus)
6. Spirin A. N., Budogosskiy A. *Sudeystvo: vzglyad na problemu [Judging: The view of the problem]*, Moscow, 2003, 273 p. (rus)
7. Turbin Ye. A. *Teoriya i praktika futbola [Theory and practice of football]*, 2004, vol. 2, pp. 13–17. (rus)
8. Khusainov G. *Teoriya i praktika futbola [Theory and practice of football]*, 2001, vol. 21. S. 21–23. (rus)
9. Helsen W. *Performance training in football refereeing / W. Helsen // UEFA Referee Commiti*, 2005, 200 p.

Received: 04.12.2013.

Published: 30.12.2013.

Анатолий Борисович Абдула, к. фіз. вих.; anatoliy-abdula@mail.ru; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Anatoliy Abdula, Ph.D. (Physical Education and Sport); anatoliy-abdula@mail.ru; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

